

**R. P. Georgii De Rhodes Avenionensis, È Societate Iesv,
Philosophia Peripatetica, Ad Veram Aristotelis Mentem**

Rhodes, Georges de

Lvgdvni, 1671

Qvæst. I. De causis in communi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95638](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95638)

Quæst. I. Sect. I. de Causis in communi. 127

rugentibus leonibus æneis, quibus sustentabatur; & accinentibus auibis, quæ ad arboris etiam æneæ ramos erant effictæ, ut narrat Luitprandus *lib. 6. rerum in Europa gestarum*. Talis est Cosroe sphaera chrySTALLINA, quæ naturæ veluti speculum erat, ut refert Cedrenus. Videndi de huiusmodi mirabilibus Loyerius *lib. 1. cap. 8. & 9.* Delrio *lib. 2. q. 27.* De hydraulicis & pneumaticis si dicere tentauero, infinitus ero. De præstigiatrice magia solùm hoc cum Bodino dicam, solere istis circulatoribus hanc artem esse velamen diabolice magiæ; solent enim decem magicis præstigiis vnum subtilitatis artificiosæ actum miscere, ut persuadeant ea quæ faciunt, omnia fieri arte, ac dexteritate: unde illa semper suspecta sunt viris probis, & cordatis.

Et hæc satis sint ad declarandam naturæ præcellentiam supra omnem artem, cuius omnis industria fundatur in naturæ viribus. Et sanè solùm vnius formicæ corpusculum superat omnia quæ narrantur & iactantur artis mirabilia.

DISPUTATIO II.

De causis corporis naturalis.

Aristoteles 2. *Physic. 1. & 5. Metaph.*

POST exposita principia corporum & eorum naturam, progredior cum Philosopho ad explicandas eorum causas, quibus nihil ignotius, nihil mirabilius esse potest. Nata videlicet Philosophia est ex effectuum illorum admiratione, quorum causæ ignorarentur. Illarum igitur cognoscendarum cupido scientias omnes peperit, acuit ingenia, industriam inflammavit. Earum autem consideratio tametsi Metaphysici etiam instituti esse videatur, Physica tamen potissimum est, cuius solius proprium munus est considerare materiam & formam, quas scientia illa non attingit, quæ abstrahit ab omni materia. De causis igitur corporum ut plena sit disputatio, considero primum eas generatim, deinde de singulis differo, tum internis, tum externis; tum per se, tum per accidens.

QVÆSTIO I.

De causis in communi.

COMMUNIA omnibus causis esse possunt quinque. Definitio causæ propriè dictæ, diuisio causarum, conditiones necessariæ ad cauandum, comparatio causarum cum effectibus, earumdem comparatio inter se.

SECTIO I.

Quenam sit propria definitio & conceptus causæ.

CAUSAM hinc sumo propriè prout distinguitur à principio, quod, ut dixi, significat *id omne à quo aliquid aliquo modo est*: causa verò pressius sumitur, cuius hinc primum traditur definitio, deinde conceptus causæ, tum in actu primo, tum in actu secundo.

Dico primò, causam rectè definiri, *Principium*

A à quo influente aliquid pendet; effectum verò, *id quod pendet ab alio influente.*

Dicitur primò *principium*, quia hoc est genus huius definitionis, cum omnis causa sit principium, tametsi non omne principium sit causa.

Dicitur secundo, *à quo per se influente*, id est verè concurrente ad eius existentiam, ut exprimitur causalitas, per quam causa distinguitur à principio in communi, quod non exhibet necessariò influxum realem; causa verò semper verum habet concursum, quia dat esse suo effectui; per hoc etiam causa differt à conditione sine qua non, & à causis per accidens, quæ non influunt.

Dicitur tertio, *à quo aliquid pendet*, quia Deus Pater Deo Filio dat verum esse, sed non est tamen illius causa, quia non pendet à Deo Patre suo, cum quo est eiusdem naturæ. Pendere videlicet ab alio non est tantum accipere ab alio esse, sed est produci secundum essentiam distinctam ab essentia producentis; si enim producens alteri tantum communicet suam essentiam improductam, res producta non erit dependens, quia cum habeat essentiam independentem, erit independens. Sed de hoc viderint Theologi; tantum enim addo, alias definitiones causæ minùs proprias videri, si vel eis destit ratio influxus, vel ratio dependentiæ. Generatio enim pendet à priuatione, quæ tamen non est eius causa propter defectum influxus; & Deus Pater producit Filium, cuius non est causa, propter defectum dependentiæ; idè ad veram causam requiritur influxus in effectum, & dependentia effectus.

Colliges ex his, quomodo dignosci possit causa prout differt à conditione sine qua non; causa enim influit, ut dixi; conditio autem non influit, sed est aliquid requisitum ut aliud influat: v. g. ut ignis comburat, approximatior requiritur, quæ tamen non producit ignem. In eo ergo differt conditio à causa, quod effectus sequatur ex vi ipsius causæ, non sequatur autem ex vi ipsius conditionis, sed tantum illa posita sequatur ex vi alterius, ut patet in approximatione. Quod autem effectus non sequatur ex vi alicuius, dignoscitur primò ex generali ratione, & natura rei, de qua quaritur approximatior v. g. relatio est, quæ non est actiua. Secundo dignoscitur, quia quoties aliquid non est de conceptu essentiali, & definitione alicuius operationis, tunc est solùm conditio, non autem causa, licet ad exercitium operationis huius requiratur: sicut quia in definitione actionis non ponitur approximatior, illa non est causa, sed necessaria conditio.

Dico secundo, causam in actu primo formaliter constitui per relationem transcendentalem ad effectum, tum in communi, tum in particulari: causam verò in actu secundo constitui formaliter per causalitatem, & relationem categoricam ad effectum. Ita docent recentiores Philosophi contra eos qui negant relationem realem causæ ad effectum, sed relationem tantum quandam secundum dici. Antequam autem probetur id quod asserui,

Obserua causam omnem posse concipi vel in actu primo, vel in actu secundo. Dicitur esse in actu primo, quando non actu agit, sed quantum est de se habet omnia requisita ad agendum. Dicitur esse in actu secundo, quando agit actu, & producit effectum. Unde sit ut causa in actu primo constitutur per potentiam cauandi, causa verò in actu secundo per ipsam causationem, vel ut communiter vocant, per causalitatem, qui est actus ipse cauandi, seu influxus, quo causa dat esse effectui. Quo posito,

Discrimen
causæ &
conditionis

Assertio altera.
Causa conceptus in
actu primo
& secundo.

I. 4 Ratio

Prior assertio.
Definitio
causæ.

Causa in actu primo.

Ratio primæ partis est, quia omnis potentia creata est relatio transcendentalis ad aliud; si enim implicaret obiectum potentia, repugnaret etiam potentia: sed causa in actu primo constituitur per potentiam cauſandi: ergo constituitur per relationem transcendentalem ad effectum. Probatum maior; nam sicut repugnaret v. g. visio, lucis, si lux repugnaret, sic repugnaret potentia visiva, si repugnaret visio, imò potentia visiva tam est ad videndum, quam accidens ad inhærendum: sed si substantia implicaret, implicaret etiam accidens: ergo si visio implicaret, potentia etiam visiva implicaret; quod satis probatum videtur in Logica, ubi relationes transcendentales probatae sunt; & nuper, cum dixi de potentia materia.

Probatio secundæ partis.

Ratio secundæ partis est, quia relatio quam habet causa in actu secundo ad effectum, aduenit de nouo ipsi causæ planè immutata, quando illa incipit agere: ergo illa est relatio solum accidentalis, cuius fundamentum est ipsa entitas causæ; ratio verò fundandi est causalitas.

Causalitas.

Dico tertio, causalitatem necessariò esse aliquid distinctum ab ipsa causâ, quod nec est sola relatio causæ ad effectum, nec sola entitas causæ, propterea concurrunt ad effectum; sed entitas modalis, & distincta, per quam causa cauſat effectum.

Ratio est, quia causalitas est aliquid separabile ab ipsa causâ; quando enim causa non actu cauſat, tunc non est causalitas: ergo causalitas est aliquid distinctum à causâ. Deinde causalitas est id, quo mediante causa cauſat: sed causa non cauſat mediante se ipsa: ergo causalitas est aliquid distinctum à causâ. Quod autem non sit relatio, patet, quia relatio non est actiua.

Prima obiectio.

Obiicitur primo. Causa in actu primo constituitur per causalitatem in actu primo, id est per actionem possibilem. Sed actio non est relatio transcendentalis causæ ad effectum: ergo causa in actu primo non constituitur per relationem transcendentalem ad effectum. Maior evidens est, quia sicut causa in actu secundo constituitur per causalitatem in actu secundo; sic causa in actu primo constituitur per causalitatem in actu primo: videns in actu secundo constituitur per actualementem visionem; videns in actu primo per visionem in actu secundo. Probatum minor, nam actio est respectus transcendentalis ad causam: ergo causa non est respectus transcendentalis ad actionem, alioquin daretur circulus, & eadem res referretur ad seipsam.

Respondeo negando iam maiorem, quia cum cauſare in actu secundo, sit aliquid accidentale, potest causa in actu secundo constitui per actionem sibi extrinsecam: at verò cauſare in actu primo est aliquid essenziale & intrinsecum; unde causa in actu primo non potest constitui per solam actionem in potentia. Fateor potentiam actiuam respicere tum actionem, tum eius terminum; neque sequitur quod potentia propterea referatur ad seipsam, licet actio sit respectus ad ipsam potentiam; quia terminus actionis non est aliquid respectuum, sed absolutum, ut alibi probabam: unde fit ut actio referatur ad potentiam propterea absolutam, non propterea respectiuam.

Secunda obiectio.

Obiicitur secundo. Si causa in actu primo constituitur per relationem transcendentalem ad effectum, sequitur quod causa penderet à suo effectum: consequens illud absurdum est: ergo causa in actu primo non habet relationem ad effectum.

Resp. causam in actu primo non pendere ab effectu tanquam ab aliquo priori, à quo cauſetur, sed pendere ab eo tanquam à termino sine quo

nec esse, nec intelligi potest; & in hoc non est vllum absurdum.

Obiicitur tertio. Si causalitas distinguitur à causâ, debet pendere à causâ per aliam causalitatem; & ita dabitur infinitus progressus.

Resp. causalitatem esse dependentiam essentialiter, ideoque illam à se ipsa pendere, quia quod essentialiter est tale, seipso est tale, ut saepe dixi.

Tertia obiectio.

SECTIO II.

Quenam sint causarum diuisiones.

Explicata causæ quidditate, superest, ut in ea membra diuidatur, quibus propriè illa conuenit, quod præstabitur si primò dixerò, quenam sint diuisiones generales causarum; secundò, quomodo recta & adæquata sit diuisio causarum in quatuor genera, materiam, formam, efficientem, & finalem; tertio, quomodo recta etiam sit diuisio causarum in proximam, & remotam.

§. I.

Quenam sint generales diuisiones causarum.

Dico primò, duodecim esse causarum diuisiones, quarum cognitio in primis necessaria est. Prima diuisio est in causam physicam, & moralem. Causa Physica dicitur quæ realiter effectum suo influxu attingit per suam entitatem existentem; ut calor physicè producit calorem. Causa moralis ea est, quæ non agit, sed mouet agens ad agendum, vel merendo, vel imperando, vel suadendo: v. g. qui socio suadet ut alium occidat, dicitur causa moralis illius homicidij: labor susceptus in hastiludio, dicitur causa moralis pramij quod aliquis adipiscitur. Dicitur verò causa moralis, quia in hominum existimatione ac more perinde se habet, ac si physicè influeret; unde illi omnino adscribitur effectus, etiam magis aliquando, quam causæ physice.

Causa physica, & moralis.

Secunda diuisio est in causam in potentia, & causam in actu. Causa in potentia est causa in actu primo, quæ scilicet potest facere aliquid, quod tamen non facit; ut qui currit, quiescere potest, non tamen quiescit. Causa in actu secundo est illa quæ de facto aliquid actu efficit.

Causa in potentia & in actu.

Tertia diuisio est in causam per se, & causam per accidens. Causa per se illa est, quæ vero & proprio influxu attingit effectum ad quem est necessaria; ut Architectus est causa per se domus edificare, quia quatenus Architectus causa est edificij. Causa per accidens ea est quæ ad effectum illum non est necessaria, ut musicus causa est edificationis, quando vir musicus edificat; tam bene autem edificaret, si non esset musicus. Duplex autem est causa per accidens; prima quæ ad effectum non concurrir, sed est coniuncta cum causa per se, ut si musicus edificat; musica enim non concurrir ad edificationem. Secunda causa per accidens est, quando aliquid est quidem causa, sed sortitur aliquem effectum, quem non intendebat: v. g. qui fodit terram est causa per accidens inuentionis thesauri.

Causa per se, & per accidens.

Quarta diuisio in causam primam, quæ in cauſando non penderet ab alia vlla priore causa, & causam secundam, quæ in agendo penderet ab alia causa priori, sine qua nihil potest agere. Hoc modo creaturæ omnes causæ sunt secundæ.

Causa prima & secunda.

Quinta diuisio in causam vniuersalem, quæ ad omnes, vel certè ad plures effectus concurrir aliam vniuersalem, & particularem.

Vniuersalis & particularis.

Quæst. I. Sect. II. de Causis in communi. 129

rem causarum, vt Deus, sol, &c. & particularem, quæ habet certum & determinatum effectum, vt ignis.

Vnioca & æquiuoca. Sexta diuisio in causam vniocam, quæ producit effectum sibi similem in specie; & æquiuocam, quæ producit effectum sibi dissimilem in specie, vt quando sol producit aurum.

Necessaria & libera. Septima diuisio in causam necessariam, quæ positis omnibus ad agendum prærequisitis in sensu composito, non potest non agere, vt cum ignis approximatus est stuppæ, non potest non agere; & liberam, quæ positis omnibus prærequisitis ad agendum, in sensu composito potest agere, & non agere.

Subordinata, & non subordinata. Octaua diuisio in causam subordinatam, & non subordinatam. Causa per se subordinata, est quæ ab altera pendet in agendo. Causa non subordinata est quæ in agendo nullius indiget concursu. Potest autem duobus modis accidere, vt vna causa pendeat in agendo ab alia. Primò essentialiter est subordinata, vt creatura pendet essentialiter à concursu primæ causæ, sine qua nulla esse potest illius actio. Secundò est subordinata per accidens, quando habet ab alia suum esse, sed ab ea tamen non pendet eius operatio; sic enim filius patri suo est subordinatus, sine quo tamen agit.

Totalis & partialis. Nona diuisio causæ in totalem & partialem. Totalis ea est, quæ totum exhibet influxum necessarium in suo genere ad producendum effectum, vt quando vnus homo trahit nauiculam, dicitur causa totalis. Causa partialis ea est, quæ in suo genere non exhibet totum concursum aut influxum necessarium ad producendum effectum, sed postulat adiuari ab alia causa in eodem genere, & ordine; vt quando sex simul equi trahunt nauim, dicuntur equi singuli causæ partiales, quia influxus quem exhibent singuli equi, non sufficit ad motum illum causandum eo modo quo fit, idest cum tanta velocitate. Causa ergo totalis, & partialis non in eo differunt, quod causa partialis producat tantum partem effectus, causa verò totalis totum producat effectum; causa enim partialis totum etiam producit effectum, sed non confert totum concursum necessarium ad eius productionem, quem tamen exhibet causa totalis.

Remota & proxima. Decima diuisio in causam remotam & proximam. Remota est quæ per se non attingit effectum, sed mediante alia causa, vt cum baculo moues lapidem. Causa proxima, quæ per se attingit effectum, vt in casu allato baculus. Causa verò alia dicitur immediata immediatione suppositi, alia immediatione virtutis. Primo modo est immediata quando suppositum agentis tangit suppositum passi, vt cum ignis tangit stuppam. Secundo modo est immediata, quando per suam entitatem non est proxima effectui, sed ab eo localiter distat, sed per suam tamen virtutem, quam transmittit per medium, attingit effectum, cui dicitur immediata immediatione virtutis, vt cum sol producit ignem in speculo concauo per lucem diffusam in aëre.

Interna & externa. Vndecima diuisio in causam internam & externam. Interna est, quæ suam entitatem communicando influit in effectum; & hæc est duplex, materia, & forma. Causa externa illa est, quæ dat esse suo effectui, non communicando illi suam entitatem, & illum componendo; & hæc iterum est duplex, efficiens, & finis: vnde habetur

Duodecima diuisio causæ in materialem, formalem, efficientem, & finalem. De qua diuisione potest esse difficultas.

§. II.

An, & quomodo bona sit diuisio causæ in quatuor genera.

Dico secundò, diuisionem causarum in materialem, formalem, efficientem, & finalem, ita bonam, & adequatam esse, vt illæ sint veræ ac propriæ causæ, & præter illas non sit alia vltra causa.

Ratio cur illæ sint veræ causæ, est quia illis conuenit definitio causæ nuper tradita, *Principium à quo influente aliquid pendet*. Quando producit ignis v.g. reperitur necessariò causa effectiua influxus, cum nihil se ipsum producat. Reperitur etiam causa finalis, quia nullum agens naturale temerè agit, sed propter finem. Causa materialis exigitur, quia ex nihilo nihil fit naturaliter. Denique requiritur causa formalis, quia oportet vt fiat nouum aliquid in materia. Sed illa quatuor ita influunt, vt effectus ab iis per se pendeat: ergo conceptus causæ conuenit illis quatuor. Imò admissa vna causa necesse est admitti quatuor, v.g. si detur causa efficiens, illa finem habet propositum, agere debet in subiecto, & aliquid producit: ergo dantur etiam tres aliæ causæ.

Ratio cur diuisio illa sit adequata, est quia quatuor tantum modis interrogari potest de causis rerum: A quo res sit? est causa efficiens: Propter quid res sit? est finis: Ex quo sit? est materia: Per quid sit? est forma. Deinde causæ vel sunt intrinsecæ, quæ se ipsas communicant effectui, & sunt vel materia, vel forma; vel sunt extrinsecæ, quæ communicant effectui esse distinctum à suo, & sunt vel efficiens, vel finis, à quo sit, & propter quod sit.

Obiicitur primò, plures videri esse causas quam quatuor; nam primò si materia, & forma sunt causæ compositi, quia sunt partes illud componentes, similiter etiam partes compositi integralis erunt illius causæ, quia sunt partes illud similiter componentes. Deinde causa dicitur quæ dat esse suo effectui: materia non dat esse, quæ non est actiua; imò recipere non est dare: materia tantum receptiua est: ergo non dat esse, atque adeò non est causa.

Respondeo, partes componentes tunc esse causas, quando earum vna est potentia, & altera est actus, idest quando vna recipit, & altera perficit aliam; si autem æqualiter tantum se habeant, & vna non sit actus, altera verò potentia, certè noti sunt causæ compositi. Partes compositi substantialis, materia scilicet est potentia, & forma est actus; idè sunt causæ compositi: partes verò compositi integralis non sunt actus & potentia, idè non dicuntur illius causæ. Fateor quod materia non effectiue quidem dat esse suo effectui, sed subiectiue tantum. Dare autem esse subiectiue, & recipere, non opponuntur.

Obiicitur secundò, Causa est quæ realiter influit in effectum: causa finalis non influit realiter, sed ad summum metaphoricè, cum multoties finis non existat in rerum natura quando producit effectus; cum enim ambulo propter sanitatem, non existit in me sanitas; quod autem non existit, non influit.

Resp. causam finalem esse verè ac propriè causam; influit enim verè ac realiter in effectum per motionem metaphoricam: nego autem quod propterea finis metaphoricè solum influat; ad influxum

Diuisio est bona.

Est adequata.

Prima obiectio.

Secunda obiectio.

influxum enim illum realem non requiritur existentia, ut constabit postea.

Tertia obiectio.

Obiicitur tertio, plures causas esse quam quatuor, quia causa exemplaris est verè causa, quæ distingui debet ab aliis omnibus. Obiectum actus causa est ipsius actus; visibile v. g. concurrat ad visionem: non est vlla ex causis quatuor. Dispositiones materiæ ad formam sunt veræ causæ, neque tamen reuocantur ad vllam ex illis quatuor: sicut neque terminus relationis, qui est eius causa.

Resp. causam exemplarem reuocari ad efficientem, cuius complementum est, ut ex dicendis patebit. Obiectum potest considerari vel prout imprimit speciem per quam cum potentia producit effectiue actum, & sic causa est efficiens; vel præcisè prout terminat & specificat cognitionem, & sic reuocatur ad causam formalem; est enim forma veluti extrinseca ipsius actus: quod dicendum etiam est de termino relationis. Dispositiones quæ præsupponuntur esse in materia, priusquam forma in eam introducat, possunt considerari vel in ordine ad formam educendam ex materia, prout sunt dispositiones sine quibus forma non educeretur ex materia, & sic pertinent ad causam materialem cuius sunt complementa; vel considerari possunt in ordine ad materiam quam actuant, & sic illæ sunt causæ formales; vel in ordine ad causam efficientem, & sic causæ sunt efficientes instrumentales, per quas forma proximè producitur.

§. III.

An, & quomodo bona sit diuisio causa in remotam, & proximam.

Affertio.

Dico tertio, causam remotam, in cuius virtute agit causa proxima, esse veram, & propriè dictam causam; illam verò in cuius virtute non agit, non esse causam.

Explicatio.

Obserua, causam proximam aliquando agere in virtute alterius, aliquando in virtute propria. Tunc dicitur agere in virtute alterius, quando vel assimilatur illi effectum, vel certè producit effectum se nobiliorem; ut quando calor producit ignem, agit in virtute ignis; quando lumen producit aurum, agit in virtute solis. Tunc verò non agit in virtute alterius, quando vel assimilatur sibi effectum, vel producit effectum se ipsa ignobiliorem. Hoc posito,

Primæ partis probatio.

Ratio primæ partis est, quia causa remota, in cuius virtute agit causa proxima, est causa principalis, cui soli tribuitur effectus: sed causa principalis cui soli tribuitur effectus, est vera causa: ergo causa remota, in cuius virtute agit causa proxima, est vera causa. Probatur maior, quia quoties calor producit ignem, quoties virtus seminis producit plantam, & lumen producit aurum, nulla est causa principalis cui tribuatur effectus præter causam remotam: ergo illa est causa principalis, cui soli tribuitur effectus. Secundo illa non est causa per accidens alicuius effectus, cuius loco tantum, & nomine causa proxima operatur: sed causa remota, in cuius solùm virtute agit causa proxima, huiusmodi est: ergo illa est vera causa.

Secunda pars.

Secundam partem probabunt argumenta mox facienda pro aduersariis.

Prima obiectio.

Obiicitur enim primo: Ut aliqua sit propriè dicta causa, debet esse causa per se: sed causa remota est causa solùm per accidens: ergo causa remota non est propriè causa. Probatur minor. Illa dicitur causa per accidens, quæ deficiente non deficit

A causalitas ex natura rei: sed deficiente causa remota ex natura rei, non deficit causalitas: ergo causa remota non est causa nisi per accidens. Probatur minor; nam calor separatus à subiecto eodem modo calefaceret, sicut etiam calefacit in subiecto extraneo, v. g. in aqua: quantitas etiam in Venerabili Sacramento sustentat accidentia eodem modo, ac quando inhaeret materiæ: frustra igitur est causa hæc remota.

Resp. causam remotam nullo modo esse causam per accidens. Ad probationem nego, causam per accidens illam esse, quæ sublatà non tollitur causalitas, quia ut dicam *questione* 3. instrumentum agere potest in virtute causæ principalis non existentis. Requiritur ergo tantum ut causa proxima agat in virtute causæ remotæ, siue illa existat, siue non existat. Non dicitur ergo causa per accidens ex eo, quod eā sublatà maneat eadem causalitas; nam eā sublatà causā, tamen suam exercet causalitatem in virtute causæ remotæ, ut patet in exemplo caloris, qui separatus ab igne ageret eodem modo; sed semper tamen in virtute ignis, quando produceret ignem.

B Obiicitur secundò. Causa materialis debet per vnionem immutari: sed causā remotā existente, vnio ad causam proximam nihil mutatur: ergo causa materialis remota non est propriè causa materialis. Maior est certa, quia vnio est causalitas causæ materialis. Probatur minor, quia dñm separatur quantitas à materia, seruat vnionem eandem cum qualitatibus quas sustentat. Confirmatur, quia causa remota eodem modo dicitur causare, quo paries dicitur videri: sed solus color propriè videtur, quia solus est obiectum visus: ergo causa remota non est propriè causa.

Resp. causam materialem proximam debere per vnionem immutari; causam remotam non debere immutari, quia sufficit ut causa proxima vnietur quatenus est vicaria causæ remotæ, quo modo quantitas vnietur accidentibus. Ad confirmationem negatur causam remotam eodem modo causare, quo videtur paries; causa enim proxima causat ut virtus causæ remotæ; color autem non videtur ut virtus parietis, cum ipse color sit obiectum visus.

C Obiicitur tertio. Si causa remota esset vera, & propriè dicta causa, posset dici Deum esse veram causam, quamvis remotè tantum concurreret ad effectus creatos: hoc autem communiter non admittitur, quia concursus immediatus requiritur.

Resp. verum esse, quod Deus esset verè causa effectuum creatorum, si esset causa solùm remota, in cuius virtute agerent causæ creatæ. Si autem Deus non ageret immediatè, dici nullo modo posset, quod causæ creatæ agerent in virtute illius, sed ad summum, quia primam causam ipse produxisset, idèò Deus si non ageret immediatè, non esset causa, ut diceretur plenius *quest.* 3.

SECTIO III.

Quanam sint condiciones generatim necessariae ad causandum.

Dixi, quid, & quotuplex sit causa: nunc eum certum sit, requiri vniuersim condiciones aliquas, sine quibus nulla causa vnquam causare potest, meritò queritur, quanam illæ sint. Primò autem necesse omnino est ut in ipsa causa sit virtus in actu primo ad causandum: deinde ut sit causalitas aliqua distincta (ut probabam nuper.) Difficultas igitur nunc tantum esse potest, vtrum causa quælibet,

Secunda obiectio.

Tertia obiectio.

Tres condiciones.

Quæst. I. Sect. III. de Causis in communi. 131

quælibet, vt actu causet, esse debeat actu existens, siue sit causa physica, siue tantum moralis. Reliquæ conditiones singularum causarum propriè proprium locum habent in libris de generatione, vbi dicitur de conditionibus actionis & mixtionis.

S. I.

um causa physice influens debeat actu existere.

Stans quæstionis.

Causa finalis non necessariò existit actu, quando causat, quia causat, vt dixi, alliciendo ad amorem sui, & mouendo voluntatem vt eam velit obtinere; ad hoc autem non requiritur existentia, imò si esset existens, non causeret; cessat enim causatio finis, quando adest actualis possessio. Causa materialis & formalis non causant nisi existant actu; non enim causant nisi per actualem communicationem sui, & per mutuam vñionem. Certum etiam apud omnes est, quod causa effectiua, quæ nunquam habuit existentiam, non potest causare; agere enim supponit esse. Difficultas igitur tantum est, vtum aliqua causa possit physice causare in eo instanti, quo licet dicere, *Non est, sed immediate antea fuit*: hoc enim sufficere plurimi asserunt Thomistæ.

Affertio.

Dico primò, nullam causam posse physice causare in eo instanti, quo non est, siue antea fuerit, siue non fuerit. Ita fert communis & certa sententia, de qua videri possunt Suares *disp. 14. sect. 3.* & alij Theologi *tract. de Sacramentis*.

Probatio.

Ratio autem est primò, quia omnis actus secundus præsupponit necessariò actum primum: sed actus primus est res existens: ergo actus secundus, siue actio præsupponit necessariò existentiam causæ. Probatur minor, quia omnis actualitas realis & physica, est existentia: ergo causa in actu primo est causa existens actu. Deinde nulla res dare potest existentiam, quam non habet: sed physice causare, est dare existentiam; ergo nulla res physice causare potest si non habeat existentiam. Præterea, si res aliqua posset causare illo primo instanti, quo non existit, posset etiam causare in quolibet tempore sequenti, & in eo etiam instanti antequam sit; & sic larrare posset mortuus canis, & flere puer nondum natus: non enim est maior ratio cur in primo instanti sui non esse aliquid agat, quam in instanti ultimo illius sui non esse, aut in quolibet instanti sequenti: si enim ad causandum non requiritur existentia realis, non est maior ratio cur illa negetur sufficere quando vltimò non est, quam quando primò non est. Denique quis dicat hominem mortuum posse videre, aut sentire, aut loqui, quod sequitur ex sententia quam reicimus.

Prima obiectio.

Obiicitur primò: Ad hoc vt viuens dicatur mori, non exigitur vt actu viuat dum moritur, sed satis est, quod immediatè antea vixerit: ergo patet vt aliquid dicatur agere, satis est quod immediatè antea fuerit.

R. sp. sensum illius propositionis, *Sola viuentia moriuntur*, non esse, quod ea quæ sunt actu viuentia, moriuntur; sed quod ea moriuntur, quæ habebant antea immediatè vitam, quia mori est habere negationem vitæ. Tunc igitur viuens moritur, quando desinit habere vitam; vbi statim apparet disparitas, quia agere non est negatio existentia, sicut mors est negatio vitæ; idè implicat vt aliquid agat tunc quando primò non est.

Secunda obiectio.

Obiicitur secundò. Sicut contiguitas duorum corporum sufficit vt vnum agat in aliud, ita suffi-

cit ad agendum contiguitas inter existentiam effectus & existentiam causæ.

R. sp. negando paritatem. Corpora contigua seruant existentias suas actuales, idè vnum agere potest in aliud: causa verò quæ non est, non seruat existentiam simul cum actione.

Obiicitur tertio, causam moralem & causam finalem non existere actu, quando causant. *Tertia obiectio.* ergo nec est necesse vt actu existat causa physice influens.

R. sp. esse disparitatem, quia causa moralis, & finalis mouent tantum & causant mediante cognitione; tam autem possunt cognosci præterita & futura, quam præsentia. Causa verò physica verè agit independentè à cognitione, quod supponit necessariò existentiam rei quæ agit. Imò si valeret argumentum, probaret, causam physicam posse agere quolibet instanti, quo non est. Sed hoc vt magis constet, videndum vltèrius.

S. II.

Vtrum causa moraliter influens debeat actu existere.

Dixi §. 1. quomodo differant inter se causa moralis, & causa physica: nunc posito quod causa physica causare nequeat, nisi actualem habeat existentiam, meritò disputatur, vtum idem etiam debeat asseri de causa morali, quæ non est causa solam finalis, sed est verè ac propriè causa effectiua.

Dico tertio. Ad hoc vt aliqua causa moralis causet, non sufficit vt illa sit possibilis tantum, vel futura sub conditione, vel etiam vt in intentione solum existat; sed requiritur, vt sit existens pro aliqua differentia temporis, vel præsentis, vel præteriti, vel futuri; non exigi autem vt sit actu existens: causa verò finalis potest actu causare, quamuis sit tantum possibilis, & existens in sola intentione. Quod antequam probem.

Affertio.

Obserua, causam moralem valde differre à causa finali, quamuis neutra causet nisi mouendo agens ad operandum; quia causa moralis, meritum v.g. vel demeritum, est vera causa effectiua, & mouet agens non tanquam aliquod bonum assequendum, sed tanquam aliquid iam positum, vi cuius ponatur aliquid aliud: v. g. bonum opus est causa meritoria gloriæ à Deo rependendæ, quia illud opus bonum non mouet agens vt aliquid assequendum, sed vt aliquid, quo posito, rependi debet præmium. Furtum Helenæ (inquit Philosophus) causa fuit Troiani belli, quia mouit Græcos ad inferendum bellum; non mouit autem tanquam bonum aliquod assequendum, sed tanquam aliquid positum, quo videlicet posito, ponatur bellum. Finis verò mouet tanquam bonum aliquod assequendum, v.g. merces causa est finalis illius qui rectè operatur, quia per sui amorem allicet ad illam obrinendam. Breuius dici posset, quod causa moralis mouet tanquam id à quo est motus; idè causa est efficiens: causa verò finalis mouet tanquam id propter quod est motus. His positis,

Discrimen causæ moralis & causæ finalis.

Primò dixi, causam moralem causare non posse si sit tantum possibilis: v.g. esset absurdum dicere illum esse causam mei furti, qui potuit illud mihi suadere: illum mereri coronam, qui potuit punire. Ratio est, quia causa omnis effectiua debet existere quando causat; est enim id à quo est motus: causa moralis est causa effectiua, differt enim (vt ostendebam) à causa finali, & est id, quo posito, est

Non potest esse tantum possibilis.

est effectus, non autem id propter quod obtinendum: ergo causa moralis non debet esse tantum possibilis.

Neque futura tantum sub conditione.

Secundò dixi, non sufficere ut causa moralis sit futura tantum sub conditione: v. g. non potest dici aliquis causa mei furti, quia si adfuisset, fuisset furtum: peccata, quæ Petrus committeret, si vivet diutius, non possunt esse causa damnationis eius; nec bona opera, quæ faceret, remunerari possunt à Deo. Ratio est, quia id quod non est futurum nisi sub aliqua conditione, est in statu solum possibili priusquam posita sit conditio; res autem in statu solum possibili non potest causare moraliter. Deinde sequeretur puniri posse à Deo peccata conditionatè solum prævisa, v. g. pueros occidi à Deo propter peccata quæ commissuri erant, si diutius vixissent: remunerari hominem à Deo propter opera bona, quæ facturus erat si accepisset à Deo vocationem congruam. Quæ omnia sæpe damnata sunt contra Semipelagianos. Et sanè sunt absurdissima, quia sequeretur nullum esse hominem, qui non mereatur simul gloriam & damnationem, quia nullus est homo cuius futura peccata Deus non prævideat, si gratias congruas amoveat: nullus, cuius non prævideat multa opera bona, si gratias illi præparet congruas.

Nec existere in sola intentione.

Tertiò dixi, non posse causam moralem causare si existat solum in intentione, quia causa efficiens, ut dixi, est id à quo iam posito ponitur effectus; idè debet actu existere pro aliqua differentia temporis, alioquin non est causa efficiens; causa verò moralis causa est efficiens.

Non requiritur ut sit præsens.

Quartò dixi, posse causam moralem causare, quamvis non sit actu existens pro tempore præsentis, modò sit actu existens, vel præterita, vel futura; quia bonum opus præteritum movere potest ad retributionem præmij æquè ac præsens; & bonum item opus absolute futurum: nam merita Christi v. g. antequam essent, causæ fuerunt morales omnium gratiarum, quas ab initio mundi largitus est Deus Patribus antiquis.

Prima obiectio.

Obicitur primò, causam finalem posse causare quando existit solum in intentione: ergo causare quoque potest causa moralis, quæ causat mediâ cognitione, æquè ac causa finalis.

Resp. negando paritatem; causa enim finalis causat quidem mediâ cognitione alicuius rei ut assequendæ, idè sufficit ut existat in intentione. Causa verò moralis causa est efficiens, quæ movet mediâ cognitione alicuius rei iam positæ; non enim mereor gloriam ut bene operer; sed quia bene operatus sum, vel quia sum bene operaturus. Quæ doctrina est valde utilis ad soluendas plures difficultates theologicas.

Secunda obiectio.

Obicitur secundò. Causa moralis sæpe causat, quamvis non habeat existentiam; potest enim Princeps dare militi arma in præmium victoriæ, quam prævidet illum reportaturum.

Resp. posse causam moralem causare quando prævidetur futura, sed non posse tamen Principem dare arma militi ut præmium victoriæ, quam arma illa causatura sunt: potest ergo dare arma militi propter victoriâ ut causam finalem, sed non propter victoriâ ut causam moralem, ut dicitur *scilicet* 5.

Tertia obiectio.

Obicitur tertiò. Causa efficiens physicè influens, debet existere actu, quia est causa efficiens; sed causa moralis est causa efficiens: ergo debet actu existere; si enim causare potest ut futura, certè causare potest ut existens in sola intentione.

Resp. allatam esse disparitatem causæ influentis

A moraliter, quæ causat mediâ cognitione; & causæ influentis physicè, quæ causat sine mediâ cognitione. Non sequitur autem, quod causare possit existens in intentione, quamvis causare possit ut futura; quia quando prævidetur futura, causat ut aliquid prævisum, atque adè ut existens: quod autem est solum in intentione, non est existens.

SECTIO IV.

Causarum comparatio cum effectû.

Tripliciter video comparari posse causam cum suo effectû. Primò quoad definitionem, utrum scilicet debeat omnis causa distinguî à suo effectû: secundò quoad prioritatem & nobilitatem & tertiò quoad pluralitatem, utrum videlicet possit idem effectus pendere à pluribus causis totalibus; quod enim ulterius quærî poterat, utrum eadem causa possit habere plures effectus diversæ speciei, non habet difficultatem.

S. I.

Qualis esse debeat distinctio inter causam & effectum.

Certum est primò, causam finalem non distinguî necessariò ab effectû, quia certum est quod lis. Cuius ex effectibus finis, est ipse finis; quia finis ut existens in intentione, causat seipsum in executione.

Certum est secundò, causam efficientem semper distinguî ab effectû suo ut primo productò, quia certum est, quod nulla res potest seipsam primò producere; nam esset prior & posterior seipsa secundum eandem actionem; atque ita existeret, & non existeret.

Difficultas igitur est, quomodo materia & forma distinguantur ab effectû suo: deinde, utrum causa efficiens possit saltem diuinitus reproducere seipsam.

Dico primò. Causam materialem naturaliter quidem semper distinguî à suo effectû, sed non implicare tamen ut diuinitus aliquid recipiat seipsam ut reproductum: posset v. g. quantitas ut primò producta sustentare seipsam ut reproductam.

Ratio est, quia causa materialis illa est, quæ causat recipiendo, & sustentando: naturaliter autem nihil sibi ipsi potest vniri, & à seipso sustentari; nam ad hoc requireretur reproductio, quæ naturaliter est impossibilis: ergo naturaliter est impossibile ut causa materialis non causet seipsam. Diuinitus autem est possibilis reproductio quantitatis: sed posita reproductio quantitas sustentari à seipsa poterit, quia sibi ipsi poterit vniri, cum ens reproductum pluribus æquiualeat: ergo diuinitus potest causa materialis causare seipsam.

Obicitur. Vnio dicitur necessariò distinctionem duorum: ergo causa materialis non potest causare seipsam; non enim causat nisi per unionem. Deinde causa materialis causat ut pars determinabilis, sed nihil potest esse pars determinabilis sui ipsius; ergo nulla causa materialis seipsam causare potest. Denique totum maius est sua parte: istud autem totum in quo idem esset sibi vnitum, non esset maius sua parte: igitur fieri non potest totum ex re bis producta, & sibi vnita.

Resp. rem reproductam æquiualeare pluribus; unionem autem non necessariò dicere distinctionem realem plurium, sed satis esse distinctionem æquiualentem.

aquivalentem. Verum est, quod materia causat ut pars determinabilis, quando vnitur formae a se distinctae; quando autem diuinitus sibi ipsi vniatur, tunc non causaret ut pars determinabilis, sed causaret tantum sustentando. Denique totum semper est maius sua parte, quia totum istud in quo duae partes essent eadem res bis producta, maius aequiuenter esset sua parte, quia res bis producta est aequiuenter multiplex.

Dico secundò, causam formalem semper distinguì à suo effectu formali, non adequatè, sed inadèquatè tantum.

Ratio est, quia duo sunt effectus causae formalis, ut dicitur *quaest. seq.* alter est vnio, quae sine dubio distinguitur à forma, ut probatum est: alter est compositum, quod appellatur effectus formalis formae, quia forma in subiecto vocatur effectus formalis, compositum autem est forma in subiecto, seu forma vnita subiecto: compositum ergo est effectus formalis formae; sed compositum cum includat formam & aliquid aliud, non potest ab ea distingui nisi solum inadèquatè: ergo forma distinguitur semper inadèquatè à suo effectu formali.

Obiicitur. Materia diuinitus causare potest seipsam: ergo etiam forma causare seipsam potest diuinitus; imò si aliquid reciperetur in seipso, esset causa formalis sui ipsius. Deinde iudicium consequentiae in discursu syllogistico, est causa formalis iudicii consequentis; nam antecedens conclusioni, quia sequitur ex praemissis; & tamè ab eis non distinguitur: ergo causa formalis non distinguitur à suo effectu formali.

Resp. materiam esse causam tum formae, quam recipitur; tum compositi: formam verò non esse causam subiecti à quo recipitur, sed solius compositi: vnde fit ut materia causare possit seipsam reproductam, forma verò nunquam seipsam causare possit; quia si forma reciperet seipsam, iam non esset causa formalis sui ipsius, sed causa materialis. Denique in conclusione syllogistica semper verum est quod iudicium consequentiae, quod est causa formalis iudicii consequentis, distinguitur inadèquatè à iudicio integro, quae conclusio est, & includit duo; primum est, conclusionem sequi ex praemissis: secundum est, esse veram connexionem praedicati & subiecti.

Dico tertio, causam efficientem posse diuinitus reproducere seipsam, atque ita illam non distingui essentialiter ab eff. &c. Ita docent Suarez, Valentia, & alij communius in tract. de Eucharistia, vbi docent quod Christus iam existens producere possit seipsam in Sacramento Venerabili. Contrarium autem docent Valquez, Moncaus, Albertinus, Hurtanus, Delugo, Gillius: contra quos.

Ratio sit primò, quia non implicat ut aliquid secundum diuersos conceptus pendeat à seipso, sit prius seipso, supponat seipsam; omnis enim contradictio est secundum idem: sed si aliqua causa efficiens reproducere seipsam diuinitus, eadem res secundum diuersos conceptus penderet à seipsa, & supponeret seipsam, quia eadem res vt reproducta penderet à seipsa vt primò producta: ergo non est implicancia in eo, quod aliqua res seipsam reproducat. Deinde tunc non potest esse contradictio secundum idem, quando terminus est aequiuenter multiplex: sed res reproducta est aequiuenter multiplex: ergo non potest esse contradictio in reproductione rei alicuius à seipsa. Praeterea potest homo reproductus seipsam occidere, & tamen manere viuus; vnde argumentor. Tunc non implicaret, ut aliquid esset posterius seipso, quia homo reproductus aequiualeat duobus: ergo non implicat aliquid esse prius seipso vt reproducto, quia aequiualeat duobus. Mitto rationes alibi adductas ex mysterio Eucharistiae.

R. P. de Rhodis curs. Philosoph.

stia, vbi Christus saltem moraliter seipsam reproductit: non est autem maior implicancia, quod aliquid reproducat physice seipsam, quam moraliter, quia causa moralis tam praesupponitur existens in aliqua differentia temporis ante suum effectum, quam causa physica. Potest ergo aliquid physice reproducere seipsam.

Obiicitur primò. Nulla actio potest in eo instanti dare esse actuale termino, quem in eo ipso instanti praesupponit esse: sed si aliquid reproducat seipsam, dabit esse actuale termino, quem pro eo instanti praesupponit esse; cum enim ipse terminus productus sit causa efficiens actionis, necesse est ut actio praesupponat terminum existentem: ergo nulla res potest seipsam reproducere. Probatur maior. Implicat aliquid esse prius alio, & non esse prius: sed si actio praesupponat suum terminum existentem vt priorem, erit actio illo prior, & non prior: ergo nulla actio dare potest esse termino quem praesupponit existentem pro eo instanti.

Resp. distinguendo maiorem. Nulla actio potest in eo instanti dare primum esse actuale termino quem praesupponit esse, concedo; non potest dare secundum esse actuale, nego. Ad probationem dixi, posse aliquid esse prius, & non prius aliquo sub diuerso conceptu, non sub eodem: sicut etiam supponetur existens, & non existens sub diuerso conceptu. Et sanè Christus vt reproductus in Eucharistia est posterior seipso prout existente in caelo.

Obiicitur secundò. Causa & effectus sunt correlata: ergo distinguuntur realiter; eiusdem enim ad seipsam non est relatio. Confirmatur, quia denominatio causae non minùs est ad res distinctas, quam denominatio Domini, & Regis: sed implicat ut aliquis sit dominus & seruus sui ipsius: ergo implicat etiam ut sit causa.

Resp. causam & effectum non esse correlata, si diuinitus idem seipsam reproducat. Ad confirmationem nego eandem esse rationem domini, & causae; nam ut aliquis sit dominus alicuius, debet habere aliquod ius, quod non habeat ille, cuius est dominus. Implicat ergo ut aliquis seruus sit sui ipsius. Vt aliquid causet aliud, non requiritur talis distinctio iurum.

§. II.

Qualis esse debeat prioritas inter causam & effectum.

Errum est, posse aliquid quadrupliciter esse alio prius, tempore, origine, natura, ratione. Prius tempore dicitur id, quod existit aliquo tempore antequam existat aliud, vt pater in creatis semper prior est suo filio. Prius origine dicitur esse id, à quo est aliud, soletque appellari prioritas à quo; quia in suo conceptu nec includit, nec excludit prioritatem temporis, aut naturae, aut rationis: sed ab illis praescindit, siquidè in diuinis excludit illas omnes prioritates; includit autem illas in creatis. Prius natura dicitur id, à quo aliud pender, sol v. g. prior naturà est sua luce, quia lux ab eo pender, neque tamen in illo priori dicere licet, Sol est, & non est lumen; sed tantum, Lux est dependenter à sole: prioritas enim naturae non est villo modo prioritas in quo, quia non negat actualem existentiam eius quod est posterius naturae; sed est duntaxat prioritas à quo, quia dicit duntaxat quod vnum sit dependenter ab alio, quod valde notandum est, quia multa saepe video dici de instantibus naturae falsa, & difficilia, & fingi naturae instantia tanquam essent instantia durationis. Prius ratione dicitur illud, quod potest concipi

M sine

Secunda conclusio.

Ratio.

Obiectio.

Tertia conclusio.

Prima ratio.

Prima obiectio.

Secunda obiectio.

Quatuor modi prioritatis.

sine alio, & est vel illo vniuersalius, vel ratio & radix illius: animal v.g. est prius ratione quàm homo, quia potest concipi sine homine, & est illo vniuersalius. Diuina intellectio est prior quàm volitio, quia licet possit esse ac concipi cognitio sine volitione, nunquam tamen volitio sine cognitione concipi, aut esse potest. His ita positis,

Prima conclusio.

Dico primò, causam non esse necessariò priorem tempore, quàm effectum.

Ratio est, quia causa qua liber necessaria eodem ipso instanti agit, quo est: ergo non est prior tempore quàm effectus; sol v.g. non est antiquior suo lumine. Imò in causa finali patet, quod sanitas est posterior ambulatione, quæ medium est ad illam. Causa quoque intrinseca nullo instanti sunt, quo non causent compositum.

Secunda conclusio.

Dico secundò, causam in actu primo esse priorem origine, tum ratione, quàm effectum & causalitatem. Causam verò in actu secundo non esse priorem ratione.

Ratio est, quia illud dicitur prius ratione, quod potest sine alio concipi: causa in actu primo concipi potest sine suo effectui; prius enim concipitur esse in actu primo, quàm concipiatur esse in actu secundo. Causa verò nunquam concipi potest actu causare, quin concipiatur effectus; si enim causat, aliquid causat.

Tertia conclusio.

Dico terciò, causam tum in actu primo, tum in actu secundo esse priorem naturâ, quàm effectum.

Ratio est, quia prius naturâ illud est, à quo aliud pendet: sed effectus pendet à causa, tum in actu primo, tum in actu secundo: ergo causa tum in actu primo, tum in actu secundo est prior naturâ suo effectui.

Triplex obiectio.

Obiicitur primò. Correlatiua sunt simul naturâ, & tamen vnum causa est alterius; pater enim causa est filij: ergo causa & effectus sunt simul naturâ.

Resp. correlatiua vt correlatiua esse simul naturâ; pater v.g. & filius, prout inuicem referantur, sunt simul naturâ; prout autem vnus est causa alterius, non sunt simul naturâ.

Obiicitur secundò, causam in actu secundo non posse concipi, nec esse, quin sit & concipiatur effectus: ergo causa in actu secundo dici non potest prior suo effectui, cum in nullo instanti sit causa in actu secundo, quin sit effectus.

Resp. eo argumento probari tantum, quod causa in actu secundo non est prior ratione quàm effectus; sed non probari, quod non sit prior naturâ; cum enim effectus ab ea pendeat, necessè est vt sit posterior naturâ, quàm causa.

Obiicitur terciò. Illud non est prius naturâ, quod est posterius tempore: finis tempore posterior est, quàm media: ergo finis non est prior naturâ quàm media.

Resp. negando maiorem, quia finis causat prout existens in intentione; vnde prior est naturâ, quamuis sit posterior tempore quoad executionem.

§. III.

Vtrum possit idem effectus pendere à pluribus causis totalibus.

HÆc est tertia causæ comparatio cum effectui, in qua multò maior difficultas est, quàm in præcedentibus: pro cuius clara solutione,

Causæ totales diuersi generis.

Certum est primò, eundem effectum pendere posse à pluribus causis totalibus diuersi generis, id est quarum vna sit materialis, altera formalis, altera efficiens, altera finalis: imò nullum est corpus, in quod non conueniant quatuor illa genera causarum.

A Certum est secundò, posse eundem effectum pendere à pluribus causis diuersi ordinis, etiam totalibus, quarum scilicet vna subordinata est alteri; effectus enim idem pendet à Deo, & à creatura: idem effectus pendet ab instrumento, & à causa principali.

Diuersi ordinis.

Certum est terciò, implicare omninò vt idem effectus pendeat à pluribus causis internis totalibus, id est vt habeat plures materias, vel plures formas totales; quia hæ causæ cum causent effectum per communicationem suæ entitatis, necesse omninò est vt tot sint effectus, quot sunt entitates diuersæ, alioqui posset idem esse simul homo & draco.

Internæ.

Certum est quartò, posse eundem effectum pendere à pluribus causis totalibus in actu primo, id est, quarum vnaquæque virtutem habeat sufficientem ad producendum effectum se solâ; nam duæ candelæ simul producunt ignem, quem earum altera sufficienter posset producere; potest enim aliqua causa esse totalis, vel in actu primo, vel in actu secundo. *Totalis in actu primo ea est, quæ de se potens est ad præbendum totum influxum necessarium ad productionem totius effectus. Causa totalis in actu secundo est illa, quæ dat influxum sufficientem ad productionem totius effectus, etiamsi sola esset.*

Causæ totales in actu primo.

Certum est quintò, posse eundem effectum pendere à pluribus causis, quarum singulæ totum producant effectum, quia v.g. si duæ candelæ producant ignem in altera candela, singulæ totum producant ignem; causa enim partialis alia dicitur *partialis partialitate effectus*, quæ partem duntaxat effectus producit; alia *partialitate causæ*, quæ non dat totum influxum sufficientem ad productionem effectus, licet totum producat effectum, & nihil in ea sit quod non ab ea pendeat.

Causæ totales totalitate causæ.

Tota itaque nunc in eo est controuersia, vtrum possint plures causæ finales, aut efficientes, non subordinatæ causare vnum effectum totaliter in actu secundo, aded vt vnaquæque præbeat influxum necessarium hic & nunc, etiam ablato influxu alterius causæ. In qua difficultate controuersia sunt quatuor: primò vtrum naturaliter pendere possit à pluribus causis efficientibus: secundò, vtrum pendere possit à pluribus finalibus: terciò vtrum supernaturaliter pendere possit à pluribus causis efficientibus simul concurrentibus: quartò, vtrum pendere possit à pluribus concurrentibus, etiam diuisim.

Status questionis quadruplex.

§. IV.

Vtrum plures causæ totales, tum efficientes, tum finales, possint naturaliter concurrere ad eundem effectum.

Dico primò, esse impossibile naturaliter, vt idem effectus pendeat à pluribus causis efficientibus eiusdem ordinis totaliter concurrentibus. Ita docent cum communi sententia Vasquez 1. part. disp. 29. num. 17. Suarez disput. 26. sect. 4. & sæpe alibi, Valentia 3. part. disp. 3. quest. 3. part. 3. Contra Salam tract. 1. disp. 8. num. 21.

Affertio negans.

E Ratio est primò, quia si concurrerent simul plures causæ totales efficientes, vna esset prorsus superflua; causa enim totalis dat se solâ totum influxum necessarium ad productionem effectus, aded vt si auferretur omnis alia causa influens, produceretur effectus ex vi huius influxus, quem ista præbet: ergo naturaliter causæ plures efficientes non possunt effectum eundem producere. Consequentia est euident, quia Deus non dat concursum superfluum; concursus autem, quem daret duabus causis totalibus

Prima ratio.

Quaest. I. Sect. IV. de Causis in communi. 135

bus, esset superfluous. Deinde actio vna totalis habet terminum distinctum à termino alterius actionis totalis: sed quando duae actiones totales agunt, duae sunt actiones totales: ergo sunt necessario duo termini. Probatur maior. Actio totalis non potest habere terminum nisi cum ad quem determinatur à causa prima: sed non determinatur ad terminum eundem alterius actionis totalis, vt patet inductione: ergo actio vna totalis exigit terminum distinctum à termino alterius. Denique naturalis dependentia effectus à causa est indigentia effectus: sed nullus effectus potest indigere duplici causa totalis: ergo neque potest ab ea dependere.

Dico secundò, posse vnum & eundem actum externum pendere à pluribus causis finalibus adequatis, etiam naturaliter: contra Vasquem infra citandum, & paucos alios.

Secunda conclusio.

Actus externus.

Obserua, quid sit actus externus & finis adequatus. Dicitur enim actus externus, *Actus aliquis imperatus ab aliquo actu v. l. voluntatis*: v. g. cum voluntas imperat manui vt scribat, intellectui vt cogitet, si bi ipsi vt exerceat actum virtutis; illi omnes actus vocantur actus externi. Actus autem internus appellatur, *Actus elicited immediatè à voluntate, & non imperatus ab illo alio eius actu*. De solo hic loquor actu externo, quia certum est, actum internum voluntatis non posse pendere à pluribus finibus intrinsecis adequatis, quia si actus internus haberet plures fines internos adequatos, haberet plura obiecta formalia adequata; finis enim est ipsum obiectum actus interni. Hoc autem absurdum est. Finis adequatus ille vocatur, *quem ita intendit voluntas, vt etiamsi solus esset, propter illum fieret actus*; vt cum quis Romam proficiscendum putat vt obtineat beneficium, & inuisit loca sancta, ita vt proficisceretur omnino etiamsi obtinendum ei esset solum beneficium, vel etiam inuisenda tantum ei essent loca sancta. Finis inadecuatus est is, *quem ita voluntas intendit, vt si solus esset, non assumeret media*; vt si Romam eas ad videndum amicum, & obtinendum beneficium; ita vt si solus tibi esset visendus amicus, Romam non ires, tunc amici visitatio non est finis nisi partialis. His positis,

Finis adequatus.

Ratio assertiva.

Ratio conclusionis est, quia experimur nos ire sapius in forum ad emendas merces necessarias, & ad videndum agrotum charissimum amicum; aut etiam mater vt videat filium, ita vt dici solet: *Si mihi eundem duntaxat esset in forum ad emenda necessaria vita subsidia, omnino irem; & si videndus mihi tantum esset amicus moriturus, etiam sanè irem*. Similiter sapientissimum consilium est piorum hominum, opera omnia sua ex pluribus virtutum motiuis elicere, v. g. qui dat elemosynam, intendit satisfacere pro peccatis ex motiuo poenitentiae; honorare Deum ex motiuo charitatis; subuenire proximo ex motiuo misericordiae; qui omnes sunt fines totales: ergo potest idem effectus pendere à pluribus finibus totalibus.

Ratio.

Respondet Vasques, ex illis finibus non concurrere actu nisi solum vnum, alios verò non còcurrere nisi potestatiue. Dū v. g. dico, *Iren in forum si mihi esset tantum inuisendus amicus*; nō significat quod duo illi fines simul concurrant, sed tantum illū concurraturum, si alter non concurreret, vel certè omnes quidem fines concurrere, sed inadecuato tantum.

Sed contrā, quia sequeretur illum non posse plus mereri, qui opus idem elicit ex pluribus motiuis, quā eū qui elicit ex vnico motiuo totali. Probatur, quia sicut plures causae efficientes partiales nō plus produciunt, quā vna causa totalis, vim habens ad totum effectum producendum, eo quod non concurrant totaliter; ita non plus merebitur is qui bonum

R. P. de Rhodes curs. Philosophi.

A opus elicit ex pluribus motiuis, quā qui elicit tantum ex vno: & hoc manifestum est si vnicus tantum finis còcurrat, vel certè si omnes simul sumpti non concurrant, nisi quantum concurreret vnicus.

Obicitur primò contra priorem conclusionem. Prima obiectio.

Si duo ignes eidem stuppae simul applicarentur, produceret sine dubio ignem vt causa totales: quod probò. Agens necessarium agit quantum potest; sed vterque ignis est agens necessarium, & supponitur habere vim sufficientem ad producendum totum ignem in stuppae: ergo vterque ignis produceret ignem totaliter in stuppae. Denique causae liberae possunt admittere aliquam superfluitatem; possunt duo Angeli v. g. applicare totam suam vim actionem ad mouendum lapidem. Denique causa totalis illa vocatur, quae dat totum influxum necessarium vt producat effectus: sed in casu proposito certum est singulos ignes dare totum influxum necessarium ad effectus productionem; influxus enim ille actio est: sed actio tota est à singulis ignibus: ergo singuli ignes conferunt totum influxum necessarium.

Respondeo distinguendo primum antecedens: si duo ignes eidem stuppae applicarentur, producerent simul eundem ignem, vt causae totales in actu primo, concedo; vt causae totales in actu secundo, nego. Id est, singuli haberent quidem virtutem ad praeibendum totum concursum necessarium ad productionem ignis, sed non praeberent totum concursum necessarium, quia vnus impediret alium, ne totam suam actiuitatem exeret, cum simul producat eundem effectum. Igitur si effectus producendus non sit capax intensiōis, & producat in instanti, tūc duo agentia non exerunt totam suam vim, sed vnum impedit aliud, ita vt ambo agentia faciant vnicū concursum similem ei quē daret vnum ex agentibus illis, si esset solum: si effectus sit capax intensiōis, tūc intensior producit à pluribus, quā ab vno: & sic ambo agentia suā vim exerunt totā; sic enim quando duae sunt lucernae, maius in aere lumen produciunt. Quod si effectus non sit capax intensiōis, & nō fiat in instanti, tunc ambae causae concurrunt ad eum celerius producendum, quā si vnica tantum esset.

Ad probationem ergo distinguitur maior: causae necessariae semper agunt quantum possunt, quando nullum est impedimentum, concedo; quando est aliquod impedimentum, nego. Hic autem est impedimentum, quia vnus ignis eo ipso quod simul agit, & confert aliquid concursus necessarij ad effectū, impedit alter dare posse totum quod est necessariū, sicut ignis producere potest in subiecto calorem vt octo, & est agens necessarium; si tamen inueniat iā quatuor gradus productos in ligno, nō producit nisi quatuor. In casu itaque proposito vterque ignis agit, sed actione solum partiali, quia vel nō exerceat totā suā vim in actu secundo, vel producat celerius.

Deinde nego, causas liberas posse admittere hanc superfluitatem, quia omnis actio totalis habet naturaliter terminum sibi proprium, ad quem determinatur à causa prima, quae non determinat duas actiones ad eundem numero effectum.

Denique distinguitur illa maior: causa totalis illa est, quae totum exhibet influxum necessarium, etiamsi sola esset, concedo; quae dat totum influxum necessarium, prout tantum est alteri coniuncta, nego. Ignis ergo iunctus alteri producit totum influxum, id est totam actionem; neque tamen causa est totalis, quia non agit nisi vt coniunctus alteri, & hoc est non exhibere totum influxum necessarium.

Obicitur secundò contra secundam conclusionem. Id est non potest vnus effectus pendere à pluribus causis totalibus efficientibus, quia vna esset superflua: sed vnus etiam ex finibus istis esset superfluous.

Secunda obiectio.

Secunda obiectio.

perfluit : ergo non potest vnus effectus pendere à pluribus finibus adequatis.

Respondeo distinguendo minorem: vnus ex istis finibus esset superfluit in ordine ad actionem concedo, idest multiplex ille finis non est necessarius; vt eliciatur actus; sed nego illum esse superfluum in ordine ad ipsum operantem; quia cum isti fines sint boni operanti, nullo modo dici possunt superflui in ordine ad ipsum.

Tertia obiectio.

Obiicitur tertio. Si potest voluntas constituere sibi duos fines adequatos ad vnā & eandem actionem externam, pari modo potest pendere à libertate, vt applicet, vel non applicet vires suas ad trahendam nauim, & ita plures homines trahent nauim vt causæ totales.

Resp. negando paritatem; disparitas enim primo est, quia duplex actio totalis simpliciter esset inutilis, etiam in ordine ad operantem; fines autem illi plures non sunt omnino inutilis. Deinde agens liberum impediri non potest in propositione finis, sicut impediri potest in applicatione virium, si nimis effectus ab alia causa productus sit. Denique voluntatis libertas exigit, vt quos volet fines, sibi possit constituere; non exigit vt se determinet ad inuiduum actus, sed ad illud à Deo determinatur; Deus autem non determinat ad eundem numero effectum, ad quem determinata est altera actio totalis.

Quarta obiectio.

Obiicitur quarto. Non potest idem actus internus respicere plures fines adequatos intrinsecos: ergo neque actus externus potest fieri ex pluribus adequatis. Probo consequentiam. Si fieret actus externus ex pluribus finibus adequatis, penderet à pluribus actibus internis adequatis in genere causæ efficientis; quod est impossibile.

Resp. non esse absurdum, vt vnus, & idem actus externus pendeat à pluribus actibus internis, quia illi non sunt causæ totales physice, sed ad summum morales, quatenus imperant illum actum; loquutus autem sum hæcenus de causis physicis.

S. V.

Vtrum diuinitus plures causæ totales efficientes possint simul influere.

Dico tertio. Potest idem effectus supernaturaliter produci à pluribus causis simul & totaliter concurrentibus. Negat hanc acriter Vasquez tom. 3. in 3. pariem, disp. 29. c. 4. pluresque citat Doctores, & ait sententiam, quam proposui, esse destitutam Scriptorum autoritate; sed eam tamen sequuntur, & late probant Caietanus, Suarez, Fonseca, Huradus, Auerfa, & qui eam negauere veteres, de sola loquuntur potentia naturali ordinaria.

Prima probatio.

Ratio enim primo est, quia eadem forma, tum substantialis, tum accidentalis, poni à Deo potest in duobus subiectis totalibus: ergo potest etiam facere vt pendeat à duabus causis effectiuis totalibus. Sint enim in cubiculo duæ candelæ, quarum quælibet possit producere quinque gradus luminis in ære: potest Deus vtrique dare totū concursum necessarium ad lumen vt quinque producendū, & tamen efficere vt non producat nisi lumen vt quinque, sed ambæ producat eisdem quinque gradus luminis.

Secunda probatio.

Secundo. Si locus potest determinare duas actiones totales ad eandem indiuiduationem effectus, potest idem effectus prodire à duabus causis totalibus; potest autem Deus hoc primum: quod probo, quia causa prima potest actionem determinare ad quod volet indiuiduum, tum existens, tum corruptum: ergo potest determinare duas numero actiones ad effectum omnino eundem. Deinde in sententia, quæ docet, Sacramenta physice agere, certum

est, quod si duo Sacerdotes simul consecrent, aut simul baptisent, singuli producant totaliter Christi corpus, & gratiam in anima. Denique in eo quod duæ causæ totaliter producant eundem effectum, nulla est contradictio, vt constabit ex solutione eorum omnium, quæ obiciunt aduersarij.

Obiicitur enim primo: Nullus effectus pendere potest ab eo, quo non indiget: sed nullus effectus indiget pluribus causis totalibus, etiam diuinitus, quia non potest eleuari vt fiat indigentior, & imperfectior: ergo nullus effectus potest pendere diuinitus à pluribus causis totalibus. Maior certa est, quia dependentia effectus est ipsius indigentia.

Prima obiectio.

Respondeo distinguendo maiorem: nullus effectus pendere potest naturaliter ab eo, quo non indiget, concedo; pendere potest supernaturaliter, nego: nam quamuis dependentia naturali modo se habens, sit indigentia; dependentia tamen se habens modo supernaturali, non est indigentia. Duplex enim est dependentia effectus, altera est vt fiat secundum finem extraordinarium, qui est potentia Dei manifestatio, aut alicuius rei similis: altera est vt fiat secundum finem ipsius nature. Dependentia igitur effectus est, vt fiat vel secundum finem extraordinarium, vel secundum finem ordinarium: vt fiat secundum finem ordinarium, non indiget pluribus causis totalibus, sed illis indiget vt fiat secundum finem extraordinarium.

Instabis primo. Effectus non potest eleuari vt fiat imperfectior; eleuatio enim augmentum est perfectionis: sed si effectus fieret diuinitus capax duplicis dependentiæ, à Deo eleuaretur ad maiorem imperfectionem, quia maior dependentia est maior imperfectio: ergo effectus non potest fieri capax maioris dependentiæ totalis.

Prima instantia.

Resp. negando maiorem, quia per imperium Dei potest creatura reddi capax alicuius imperfectionis, cuius capax non est naturaliter, modo per eam non destruat eam natura: v. g. natura spiritalis naturaliter non est capax combustionis, cuius tamen fit capax diuinitus.

Instabis secundo, vt effectus, qui naturaliter non est capax duplicis dependentiæ, incipiat esse illius capax, necesse est vt recipiat aliquid, per quod fiat ex incapaci capax; debet enim in eo qui fit capax, cum antea non esset capax, fieri aliqua mutatio: sed effectus nihil omnino noui recipit quod non haberet vt sit capax duarum actionum totalium: ergo non potest effectus fieri capax duplicis dependentiæ totalis.

Secunda instantia.

Respondeo ex dictis prima disputatione de incompossibilitate formarum, negando maiorem; nam effectus qui non erat capax duplicis actionis, potest fieri eius capax per solam connotationem imperij diuini extraordinarij, & actionis pro vt procedunt à tali imperio & Dei impotentia pro vt fortior in actu primo; quia scilicet effectus ille ante diuinum imperium totam habet capacitatem secundum id quod illa dicit in recto, non autem secundum id quod illa dicit in obliquo.

Instabis tertio. Id quod est superfluum, non potest aliquid agere, alioqui non est superfluum: secunda hæc causa totalis superflua est: ergo illa non potest aliquid agere.

Tertia instantia.

Resp. negando maiorem; nam id quod agit, superfluum est, si agit id quod fit, etiam ab alia causa: huiusmodi est secunda hæc causa totalis.

Instabis quarto. Si effectus pendere potest diuinitus à pluribus causis totalibus, potest etiam pendere naturaliter, quia penderet ab illis per potentiam naturalem, quod est pendere naturaliter.

Quarta instantia.

Respondeo, effectum illum pendere à pluribus causis per vim naturalem diuinitus, & obedientialiter eleuatam; idem non pendere naturaliter.

Obiicitur

Secunda
obiection.

Obiicitur secundò. Implicat ut causa potentior agens secundum totam suam virtutem, non plus operetur quam si operaretur minus potens: hoc autem accideret si plures cause totales producerent eundem effectum, quia utraque illa causa simul sumpta potentior est quam si esset sola: ergo non possunt plures cause totales eundem effectum producere. Probat per maiorem, quia implicat ut causa plus agat, & non plus agat: causa potentior agens secundum totam suam virtutem, plus agit; & tamen non plus agit, quia non plus producit: ergo implicat ut causa potentior applicans totam suam virtutem non plus producat, quam causa minus potens. Confirmatur, nam ubi est maior influxus, ibi debet esse maior effectus: sed quando duae sunt cause totales, maior est influxus: ergo debet esse maior effectus.

Respondetur, causam duobus modis esse posse potentioris alia causa: primò intensivè, secundò extensivè. Tunc dicitur extensivè potentior, quando ad sunt plures influxus numero distincti, ex quibus non fiat unus intensior, sed illi determinentur ad unum numero effectum. Causa intensivè dicitur potentior, quando habet influxum unum intensiorem. Idè ad argumentum distinguitur maior causa potentior a tu applicans totam suam virtutem, plus operatur quam minus potens, si extensivè solum sit potentior, nego; si sit potentior intensivè, concedo, quia licet naturaliter pluribus illis influxibus respondere debeat effectus intensior, fieri tamen potest ut illi à Deo determinentur ad unum numero effectum. Quando autem sunt plures cause totales, ille sunt extrinsecè potentiores quam una, sed non necessariò sunt intensivè potentiores. Hinc ad probationem respondetur eodem modo; non potest causa plus agere intensivè, & non plus agere, concedo; non potest plus agere extensivè, & non plus agere intensivè, nego. Ad confirmationem eadem solutio est; influxus enim est maior extensivè, non autem intensivè.

Tertia ob-
iectio.

Obiicitur tertio. Effectus qui penderet à pluribus causis totalibus, penderet ab illis, & non penderet; quod omnino implicat. Probo non pendere. Illud non penderet ab alio in suo existere, quod eo destructo manet: sed destructa una ex his causis, manet tamen effectus: ergo effectus ab ea non penderet. Deinde non potest unus effectus pendere à pluribus causis, quin ille fiat per plures actiones: sed non potest unus effectus fieri per plures actiones totales. Quod probo, quia omnis productio est traductio de non esse ad esse: sed non possunt esse duae translationes eiusdem rei de non esse ad esse: ergo neque duae actiones totales. Probo minorem; ubi est duplex traductio de non esse ad esse, ibi est duplex non esse: sed implicat ut eiusdem rei sit duplex non esse: ergo implicat ut sit duplex traductio de non esse ad esse.

Resp. aequivocationem esse in illa voce, *dependere*; nam illa significare primò potest, quod effectus recipiat esse à causa, etiam si ea sublata reciperet illud ab alia causa. Secundò significat, quod ablata causa effectus aufertur. Si effectus penderet à pluribus causis totalibus, non penderet à singulis in secundo sensu, sed in primo tantum; nam à singulis verè acciperet esse. Unde ad argumentum distinguitur illa maior: illud in suo esse non penderet ab alio, quod manet eo destructo, si penderet ab eo tantum, concedo; si ab alio etiam penderet, nego. Deinde concedo, quod effectus qui à pluribus penderet causis totalibus, fieret per plures actiones totales; sed nego id esse impossibile, quia falsum est quod agere semper sit extrahere rem de non esse ad

R. P. de Rhodis curs. Philosoph.

esse, ut patet in conservatione; sed significat tantum dare alteri esse, siue illud prius habuerit, siue non habuerit. Dicitur ergo agens extrahere suum effectum de non esse, saltem virtualiter, ad esse; id est ex vi suae actionis ita dat illi esse, ut extraheret illud de non esse, si antea non accepisset esse. Causa itaque totalis, & actio totalis extraheret rem de non esse saltem virtualiter; non extraheret formaliter.

Obiicitur quartò. Non potest una, & eadem actio pendere à pluribus causis totalibus: ergo neque idem effectus.

Resp. negando consequentiam; actio enim pendet essentialiter, & immediatè ab agente; unde fieri non potest ut haec actio ab hoc agente non penderet: non potest pendere actio totaliter à pluribus agentibus, quia deberet manere sublato altero agente, sicut sublato altero agente totali maneret effectus qui non penderet essentialiter ab hoc agente, ut constabit statim.

S. VI.

Utrum possit idem effectus pendere à pluribus causis totalibus concurrentibus diversim.

Idest, utrum quilibet ita ex se pendere debeat à certa causa, ut non potuerit causari ab alia. De causis autem internis non potest esse controuersia, quia illis variatis certum est variari effectum, quem causant: mutatà v.g. materià non est idem compositum. De sola causa efficiente dubitari potest, quia visum est pluribus Theologis nullum esse singularem effectum, qui non determinet sibi certam causam, ita ut non possit ab alia consimili prodire, v.g. debere hunc numero ignem B, fieri ab hoc numero igne A, & non ab alio: dicunt enim quilibet causam singularem, v.g. hunc ignem, continere in se infinitos alios ignes, quos ipse solus possit efficere.

Dico quartò, posse unum effectum, etiam naturaliter, pendere à pluribus causis totalibus diversim concurrentibus; atque aded nullum effectum habere certam, & determinatam causam, à qua sola produci possit, & non ab alia; sed esse indifferentem ut producat à qualibet alia causa virtutem habente ad eam speciem effectus: v.g. Petrus quemlibet hominem habere potuit patrem. Ita docent cum Scoto Suarez, Auerla, & alij Theologi communius. Videntur repugnare S. Thomas & Thomista omnes.

Ratio autem est, quia sine ratione ulla sufficiente videtur asseri, quod singulae causa certam sibi determinent seriem effectuum, & quod singuli effectus certas etiam causas respiciant; cum omnes cause intra eandem speciem continere possint omnes effectus talis speciei; sunt enim aequè nobiles ac illi: ergo non debet fingi quod illi effectus non possint pendere ab aliis causis. Probo antecedens, quia si effectus quilibet respiceret unam causam potius quam alteram eiusdem speciei, respectus ille essentialis deberet fundari vel in natura eius specifica, vel in differentia individuali: in neutra fundari potest, quia Petrus v.g. tum in natura specifica, tum in differentia individuali, non est magis similis Paulo quam Iacobo: ergo Petrus non magis respicit Paulum quam Iacobum, ut ab eo producat.

Obiicitur primò, hinc sequi, quod idem effectus potest seipsum producere, & causas illas à quibus productus est; imò quod sine miraculo potest reproduci res semel corrupta, quia si tota productio

Quarta ob-
iectio.

Sensus qua-
stionis.

Assertio.

Probatio.

Prima ob-
iectio.

138 Philosophiæ Peripat. Lib.II.Disp.II.

huius individui oriatur à diuina determinatione, per accidens erit quod Deus determinet ad productionem vnius magis quam alterius.

Resp. negando hanc sequelam, quia nihil potest sine miraculo seipsum reproducere, vel causas à quibus est productum, vel res simul corruptas; quia Deus sine miraculo non potest determinare ad res illas producendas, vt dicitur infra cum agam de determinatione ad individuum.

Secunda obiectio.

Obiicitur secundò, hinc saltem sequi, quod causa qualibet est causa per accidens, quia cuiuslibet causæ per accidens est quod hunc, & non alium effectum producat; neque illa magis necessaria est, quam altera. Deinde omnis effectus determinatus exigit causam determinatam.

Respondéo, causam per accidens esse illam, quæ non influit in effectum, vel ad illum non ordinatur; & sic causæ licet determinatos non habeant effectus, sunt tamen causæ per se. Determinati effectus causas habent determinatas, ita vt fiant ab hac potius quam ab alia; sed non habent ita causas determinatas vt non possint fieri ab alia.

Tertia obiectio.

Obiicitur tertid. Non potest eadem actio esse nisi ab hoc numero agente: ergo neque hic effectus potest esse nisi ab hac causa.

Resp. verissimum esse, quod omnis causalitas ita pendet ab vna causa, vt ne diuinitus quidem possit pendere ab alia: v.g. hæc actio, quæ est ab hoc agente, non potest esse ab alio agente. Ratio est, quia id quod est essentialiter dependentia ab hoc agente, non potest pendere ab alio: sed hæc actio est essentialiter dependentia ab hoc agente: ergo hæc actio non potest ab alio agente pendere. Probat minor, quia id quod immediate per seipsum pendet ab hoc agente, est essentialiter dependentia ab hoc agente: actio immediate per seipsum pendet ab hoc agente: ergo est essentialiter dependentia ab hoc agente. Maior euidenter est, quia quod non pendet essentialiter ab hoc agente, sed pendere ab alio potest, debet per aliquid à se distinctum determinari ad hoc agens potius quam ad aliud: ergo quod pendet immediate, pendet essentialiter. Hinc ergo patet disparitas inter causalitatem & effectum, quia causalitas pendet immediate per seipsum, ideoque pendet omnino essentialiter: effectus autem non pendet immediate per seipsum, ideo non pendet essentialiter ab hac causa.

SECTIO V.

Causarum comparatio inter se.

Prima comparatio.

Multiplex inter causas potest institui comparatio: primò secundum rationem prioritatis in causando, sicque inquiri potest, cuius causæ prior sit causalitas; causam verò efficientem & finalem certum est causate simul, quia eadem actio est causalitas vtriusque: causalitas quoque materiæ prior est quam causalitas formæ, cum existentia formæ præsupponat existentiam materiæ, quia ex nihilo nihil fieri potest à causis creatis.

Secunda comparatio.

Secundò comparantur secundum ordinem perfectionis, idest, quænam sit causa reliquis perfectior. Paucis dico, causam efficientem absolute loquendo esse perfectiorem cæteris in ratione causando, quia illa sola propriè producit, reliquæ vel alliciunt, vel recipiunt, vel informant; quod non est producere. Forma substantialis est causa nobi-

Alior, quam materia, cum causet per modum actus, sicque ordo inter causas erit vt efficiens finalis, finalis formalem; formalis materiam superet; forma enim dicit in causando esse incompletum, quod finis non dicit.

Tertia comparatio.

Tertid comparantur secundum connexionem; dubitatur enim, an vna causa possit causare sine aliis omnibus. Certum verò est, quod efficiens per se causare non potest sine fine, quia nihil agit temerè: neque finis causat sine efficiente, cum causatio eius sit actio ad quam excitat. Materia non potest causare sine efficiente, forma & sine; nec forma causat sine materia, sine ac efficiente, quia causant per vniorem quæ sit ab agente propter finem. Denique causa efficiens & finalis causare possunt sine materia & forma, quia Deus creat Angelum propter finem.

Quartò comparantur secundum rationem primi & ultimi, quia dubitatur vtum dari possit in causis processus in infinitum, an verò setur necessitas aliqua prima, & aliqua vltima. De qua difficultate dicitur tractatu 2.

Quinta comparatio.

Quintò comparantur secundum causalitatem, & queritur vtum causæ sint sibi mutuo causæ tum in eodem, tum in diuerso genere causæ: quæ duo disputare hoc loco placet.

§. I.

Vtrum causæ possint esse sibi mutuo causæ in eodem genere.

Certum est, non posse aliquid esse causam formalem suæ causæ formalis, quia forma est causa formalis compositi; compositum verò non est causa formalis suæ formæ. De aliis causis controuersia esse potest, præsertim de efficientibus, vtum possit aliqua causa efficiens produci efficienter ab eo effectui, quem producit. Ignis A, v.g. primò produci ab igne B, & eum producere: quantitas vna sustentare quantitatem à qua sustentatur.

Dico primò, implicare contradictionem vt causæ physice influentes sint sibi mutuo causæ quoad primum esse in eodem genere causæ. Ita cum Aristotele communiter censent Doctores postea citandi: repugnant autem Thomistæ, sed immeritò.

Conclusio negatiua.

Ratio enim est primò, quia implicat omnino, vt aliqua causa præsupponat seipsum, idest sit prior seipsa, hoc autem sequeretur, si causæ sibi essent mutuo causæ in eodem genere. Quod probatur. Omnis effectus præsupponit causam suæ causæ: sed si causæ sibi sint inuicem causæ in eodem genere effectus, esset causa suæ causæ: ergo effectus præsupponet seipsum. Probat maior. Non potest præsupponi causa posita in esse, & non præsupponi eius causa; sed effectus præsupponit suam causam: ergo præsupponit causam suæ causæ, idest seipsum. Deinde quod est causa causæ, causa etiam est causati; nam auus v.g. qui est causa tui patris, tui etiam est causa: sed effectus causa esset suæ causæ: ergo seipsum etiam causaret. Præterea si effectus sit causa suæ causæ, illa causa præsupponet suam causalitatem, quæ constituitur in esse causæ: hoc autem absurdum est, quia omnis causa est prior suæ causalitate: ergo causæ non possunt esse sibi mutuo causæ. Probat maior. Omnis effectus præsupponit causalitatem, quæ facta est sua causâ: sed causalitas, quæ facta est sua causa, est ipsa causalitas alterius vt causantis ergo

Quæst. I. Sect. V. de Causis in communi. 139

ergo supponit suam causalitatem, cum supponat suam causam, & consequenter causalitatem quâ illa facta est.

Denique implicat ut aliquid prius habeat esse virtuale, in quo contineat effectum, quàm suum esse formale: sed hoc eueniret. Quod probò. In illo priori naturâ, quo licet dicere, *causa est prior effectui*, causa hæc habet esse virtuale, in quo continet effectum; & non habet esse formale in se, quia nulla res habet esse formale in se nisi illud acceperit à causa; sed in illo instanti naturâ non accipit illud à causa, quia illa nondum est: ergo non habet esse formale in se ipsa.

Prima obiectio.

Obiicitur primò. Tunc non est contradictio, quando aliquid est prius se ipso sub diuerso respectu; omnis enim contradictio est negatio & affirmatio eiusdem secundum idem: sed si causa se mutuo causent, idem erit prius seipso sub diuerso respectu; nam erit prius ut causa, & posterius sub ratione effectus: ergo possunt sine ulla contradictione causæ sibi esse mutuo causæ in eodem genere.

Respondeo negando minorem; si enim causæ se mutuo causent, idem erit prius seipso sub eodem respectu. Quod probò. Tunc aliquid prius est seipso sub eodem respectu, quando sub conceptu effectus est prior seipso sub conceptu effectus: sed effectus erit prior seipso sub conceptu effectus, quia ut est effectus, præsupponit suam causam, & causam suæ causæ productam, id est seipsum sub conceptu effectus: ergo idem sub conceptu effectus præsupponet seipsum ut effectum; prius enim est effectus, quàm sit causa; hic præsupponit seipsum ut causam: ergo præsupponit seipsum ut effectum.

Secunda obiectio.

Obiicitur secundò. Raritas est causa caloris, & calor est causa raritatis; si duæ manus calidæ sint, mutuo conseruant calorem; imò si manus manum fricet, se mutuo calefaciunt.

Resp. raritatem nullo modo esse causam caloris, etiam eius qui fit per motum localem; sed esse tantum conditionem sine qua calor non fieret, vel non conseruaretur. Quod si darem, raritatem esse causam caloris, certè causa non esset caloris à quo producitur, sed alterius: sicut actus producit habitum, & producitur ab habitu, sed diuerso. Duo lapides frigidi collisione calefiunt, quia licet vnus lapis verè in alterum agat, non sunt tamen effectiue inuicem causæ; non enim vnus alterum producit, imò neque calor vnus producit in alio calorem, sed calorem in vtroque sola efficit collisio. Similiter duæ manus calidæ se mutuo fouent, quia duo calores coniuncti fortius resistunt frigido circumstanti: sed vnus calor non producit alium calorem in altera manu. Sic quando duæ manus frigidæ se mutuo fricant, vna non alteram calefacit, sed illo motu excitantur spiritus in vtraque manu.

Tertia obiectio.

Obiicitur tertio. Causæ morales sibi sunt mutuo causæ, quamuis causæ sint efficientes: ergo possunt etiam causæ physice se mutuo causare. Ut respondeatur argumento, videndum est paulò accuratiùs

§. II.

Virum possint causæ morales esse sibi mutuo causæ.

Conclusio negans.

Deo secundò, causas etiam morales non posse sibi esse inuicem causas, atque adeò implicare ut aliquid etiam moraliter causet suam causam.

A Ita communiùs docent Theologi tum prima secundæ, in tractatu de merito, tum 3. parte, dum agunt de causa meritoria vnionis hypostaticæ, vbi generale hoc eorum axioma est, quod *Principium meriti non cadit sub merito*. De quo satis accuratè dictum est in iis locis cum Vasque, de Lugo, & aliis communiùs, quibus repugnat Suarez tom. 1. in 3. partem, diff. 10. sect. 4.

Prima ratio.

Ratio est primò, quia causa moralis (ut probabam nuper) est vera causa efficiens, quæ necessariò supponitur existens absolute ante suum effectum, nequè satis est ut existat solùm in intentione: unde argumentor. Si causa moralis causeret suam causam, præsupponeret seipsam, æquè ac si physice causeret; præsupponit enim existere suam causam, & causam suæ causæ: si ergo ipsa est causa suæ causæ, præsupponit seipsam. Causa, videlicet physica idèò non potest esse causa suæ causæ, quia præsupponitur existens ante suum effectum: sed causa moralis præsupponitur existens ante suum effectum: ergo causa moralis non potest causare suam causam.

Secunda ratio.

Secundò. Idèò certum est in fide, quod nemo potest mereri primam gratiam, quia illa est causa meriti, quod non potest esse causa moralis meriti à quo causatur: ergo nihil potest esse causa moralis suæ causæ. Ideo receptissimum apud omnes Theologos est illud axioma de principio meriti, quod non potest cadere sub merito, quia meritum est causa moralis præmij; idèò prius est naturâ & causalitate, prioritas enim naturæ prioritas est independentiæ, quia entitas causæ in eo priori iam consideratur independentè à suo effectui, id est habet suum esse sufficienter, quin illud accipiat ab effectui: ergo meritum in eo priori quo præcedit effectum, consideratur ut ab eo independentens: ergo non potest realiter pendere à præmio tanquam à causa, cum concipiatur existere antequam præmium existat: ergo nihil potest esse meritum respectu rei à qua dependet. Sed de hoc plura Theologi.

Obiicitur primò, rationes has nihil probare, quia causa moralis causet exequutionem rei altius, à qua proptè existente in intentione causatur.

Prima obiectio.

Resp. nullo modo sufficere ut causa moralis existat solùm in intentione antequam ponatur effectus, ut sæpè dixi, quia est causa effectiua; non enim id quod præmiantem mouet ad dandum præmium, est sola intentio boni operis, sed bonum opus existens in exequutione: ergo non potest causa moralis proptè existens in intentione, causare aliquem effectum, à quo causetur in exequutione; quia nulla causa moralis causet, si ante ipsam effectum non existat in exequutione.

Obiicitur secundò. Potest Princeps aliquis dare arma militi, quia præuidet illum bene vsurum armis ad victoriam; tunc autem victoria futura est causa meritoria armorum, arma verò sunt causa effectiua victoriæ.

Secunda obiectio.

Resp. negando victoriam, quæ pendet ab illis armis, posse causare meritoriè largitionem illorum armorum, à quibus pendet; sed causare ad summum finaliter: potest videlicet Princeps dare arma militi, quia præuidet illum bene vsurum armis ad victoriam; sed ita ut victoria causa sit finalis largitionis armorum, non causa meritoria; quia nimirum ante largitionem armorum bonus eorum vsus, & victoria non sunt futura nisi conditionatè, idèò que non possunt causare meritoriè, sed ad summum finaliter.